

Kremenjak

Politički list za interese grada Šibenika i okolnih sela.

Kremenjak izlazi svaki četvrtak. Pretplatna cijena na godinu 3 Krune. Na po godinu Kruna 1.50 para. Pretplate i pisma šalju se uredništvu. Rukopisi se ne vraćaju a neplaćeni se listovi ne primaju. **Pojedini broj 4 pare (2 novč.)**

Zemlja Hirišimi. *)

Sputani cenzurom u štampi, a svakovrsnim proganjanjem u javnom djelovanju, duhoviti rodoljubi Bosne i Hercegovine, bili su prinugjeni, da svoju zemlju, rognjenu grudom, prozovu gornjim imenom. Ovijem su htjeli da izbjegnju posljedicama nečuvene strogosti i postupka, kojim vlastodršci kidišu na tamošnje rodoljube Srbe i Muslimane. Oni su krivi, što odviše ljube svoju krvavu domovinu i što u svojoj Hirišimi ne trpe tugjinske natruhe da ih megjusobno mrzi i zavagja.

Bosna sa Hercegovinom je naše prirodno zalegje. A mi smo zgodno njeno primorje. Po tome i kada tamo ne bi obitavao narod naše krvi, roda i jezika, podiljen na tri vjere, mi ni kao ljudi srca i osjećaja, ne bismo smjeli ostati ravnodušni prama svemu, što se tamo zbiva.

U času, kada svaki narod traži slobodu, pravdu i jednakost. u Bosni se zbiva sve obratno. Ako ikada, sada se obistinila ona, da naši vajni diplomate nijesu dorasli svom poslanstvu na istoku. — Kroz razmak od mjesec dana dočekali smo takovih stvari, koje su nas iznenadile potresle.

Mi smo zaista otprije poznavali mnoge bijede i nevolje s kojih trpi naš narod u Bosni i Hercegovini. Ali, čisto priznajemo naša slutnja nije bila toliko uobražena, da smo promišljali, kako ćemo u mjesec dana registrirati: tešku osudu u sindžiru i lisičinama novinara Smailage Čemalovića iz Mostara i Petra Kočića iz Banje-Luke. Da je naša mašta uobrazilja bila razvijena do umišljenih vjetrenjača Don Kihota, nijesmo mogli predvidjeti krvoproliće u Drvaru i Maglaju, nemire u Prijeru, svakdanje radničke štrajkove po fabrikama i majdanima, puste sekvestre slobodumnih listova, pa najzad — prekinuće daljeg pregovora sa muslimanskim prvacima, koje je zakvrklo baš ovih dana.

Dugo bi zašli, kad bi potanko stali ocjenjivati i ispitivati sve uzroke i povode, što su prouzrokovali ovi dogogjaji. S druge strane bilo bi i suvišno, jer su dovoljno poznati našoj javnosti, navlastito po srpskoj štampi i naprednoj hrvatskoj.

Ali, kad primotamo sud čitave štampe naše i strane, dolazimo do zaključka, koji nije utješljiv ni ponosan po okupatorsku upravu. Jer, gdje je nezadovoljstvo naroda shvatljivo i opravdano, onake vanredne osude i prijeke mjere kadre su, da u narodu ubiju svaku klicu pravde i poštovanja naprama vlasti koja crpe svoju snagu u oskeru i sejmenima rekrutiranim s dvora.

Muslimanski se prvaci osugjuju jer u Bosni priznaju suverenstvo sultanovo. Tako isto i Srbi; premda

*) Primamo od uglednog srpskog rodoljuba i rado štampavamo. — Uredništvo.

ćemo u Berlinskom ugovoru uzalud tražiti ikakvu tačku, ili aluziju, po kojoj bi bilo ukinuto sultanovo suverenstvo nad Bosnom i Hercegovinom.

Narod je započeo borbu za opštinsku autonomiju. Okupaciona vlada se i tome opire. Ako je istinita ustavnost u Austriji, pa i Ugarskoj, za što onda zazirati od slobode u Bosni?

Po svemu izgleda, da je našem narodu u Bosni sugjeno da sluša i — plaća!

Ali, ako jednom Hirišimi izvnu ćurak naopako; ko će onda došljake hirišimske slušati, ko će ih plaćati?!

DOPISI.

Skradin, 20/7. 07.

Gabinet Strassnoffa skradinskog, vulgo zvatog fra Gerundio—Paut, u broju 150 od 13. ovog mj. Kerkermajsterove "Hrv. Rieči" donio je sensacionalnu vijest odovle, naime da su sviestni viećnici (pa ne imenovati ih barem za širu publiku) u sjednici 28 prošloga mjeseca glasovali zaključak, kojim bi tajnik Žile odpušten iz službe. Tko čita one paralaži, mogao bi promisliti, da su ti čovuljci iskreni, radišni, bezpriekorni u svakoj, te da je baš prava istina ono što pišu. Naprotiv i vrabci u Skradinu znadu da su one urodjeno svojstvo uličarskog najpodlijeg opadanja u proračunane svrhe skradinskog zlođuha, izvrstno vješta u prikazivanju i izvrtanju činjenica istini neodgovarajućih.

I s toga ćemo iznieti samo fakte na presudu poštene publike, a to kako sledi:

Prvih dana ove godine nametnuti nam načelnik Mudražija po receptu dobivenu iz gornjeg gabineta tuži i općinskog tajnika-blagajnika Žilu i to najprvo c. k. sudu za uvriedu poštenja i potvoru pred općinskim pisarima Krišićem i Stipandžijom, kategoričnim pitanjem da Žile bude osudjen u smislu §. 210 slovo c. kaznom teške tamnice od jedne do deset god.

Nu c. k. Državno Odvjetništvo u Šibeniku ne htjede biti budala, pak s toga bez i najmanjeg izvida opredielu tuženi učin prekršajem §. 312 k. z., a sudac kazneni nakon redovitih rasprava 16/2 i 16/3 1907 riješi Žilu, načelnikove klevete.

Poraženi Marko dne 16/3 1907 leti u Šibenik kod ck. Drž. Odvjetništva na oštru tužbu proti osudi riešenja, a c. k. okružni sud, kao prvomolbeni Dvor prošlijeh dana prihvaća zaključak da odbija utok c. k. Držav. Odvjetništva proti osudi 16/3 1907 kojom Žile bi riješen načelnikove lažne tužbe. I tako nakrcana puška ne upalila za podkriepit dišiplinarni postupak.

A sad vidimo i ovo.

Mjesec dana kašnje gornje tužbe na sud, Mudražija tuži Žilu i općinskom sudu za uvriedu poštenja i

za potvoru njemu i vieću pred više od 50 svjedoka, tuži ga za izdavanje uredovnih tajna i za nepozdravljajne opć. prvog predsjednika (ovako se on svedj podpisuje na službenim spisima) i kandidirajućeg nam novog načelnika, Škubonje, e da povedbom dišiplinarne istrage Žile bude odušten iz službe.

Postupak je vodio sudac istražitelj a propali trgovčić i opć. viećnik Š. Vlahov a zapisnik poštenjaković Stipandžija. Dakle za točnost i sjegurnost vodstva nema nit najmanje dvojbe da će biti u neredu. Nego predviđajući vlastiti poraz i kod opć. suda, a po napatku i nalogu don Pedrovu u sjednici opć. vieća 5/2 tek. god. glasuje za odnosni rodjeni predlog celo obć. upraviteljstvo, vrlo dobro poznati obć. pisar i viećnik Kristić, a još prije riješenja utoka proti ovakovom postupku i bez saslušanja Žilina na opravdanje, bez čitanja procesa, jednom riečju uprav po vandalsku, zaključuje se i u toj sjednici da Žile bude odušten iz službe.

Žile a i opozicija zakonom u ruci i razlogom ustaje proti tomu, i zemaljski Odbor naravski odlukom 18/4 1907 br. 1937 sve ukida naredbom obć. upraviteljstvu da pusti neka se proti Žili vodi redoviti i zakoniti postupak, i podučava da ono nemože i nesmije sudjelovati u Žilinom poslu.

Ali naši čovuljci u slavu opć. autonomije i birokratičkom podporam iz Šibenika i iz Zadra ostaju gluhi i niemi te opeta zanovetajuć pravičnom toku odnosnog posla i u sjednici 28/6 t. g. obć. vieća videći ponovni neslomivi poraz samovoljno glasuju e da time stvore većinu, ali većinu nezakonitih glasova.

Eto ovo odgovara samoj i podpunoj istini i ako žalostno i sramotno po dostojanstvo obć. autonomije.

*

Skradin, 21/7. 07.

Svak se po Skradinu u čudu pita što će reći da je kazneni proces svršio proti dičnom našem starini Nikoli Marinu, eto i proti našem tajniku-blagajniku Žili? a da nije tako onaj, proti opatu Kragiću, koji se smučje još od ovog mjeseca lanjske godine?!

Ili valjda njegova je prečastnost pred zakonom kakovo iznimno i vrhunaravno biće pak ga se i tu mora štediti?

Idemo da i ovo čudo vidimo u zemlji iznimaka.

*

Skradin, 23/7. 07.

Skradinski fra Gerundio, to vam je fina ptica! — Pravi sredovječni „Monsignore“, kako on hoće da ga se zove, ali bez moći i ugleda. Pred biskupom umiljato janjašće, a amo, tko sam, ja sam. Tko njega kruhom, on njega iz ljubavi kršćanske kamenom. Njemu su drage žrtve, koje se imadu uvijek doprinositi na oltar njegove veličine; što znači, drugim riečim, u vanjštini sjajan, pri računim kratak a u duši kukavan. A da vam ga je čuti, kako on u crkvi predika o slozi, ljubavi i miru, kako on žigoše nemirnjake, rekao bi sv. Ante Paduvanski.

Polazio neki jadni tajnik iz Skradina, žrtva našeg samozvanog crkvenog „dostojanstvenika“ Kragića, a da mu ne bude krivo ni u drugom mjestu, naslao on na brod, nekoga Škaricu, da ga pohvali pred mornarim: „dobar i pošten, ali goljegod dugih prstiju, u ostalom sve dobro, da ga žena rogovim ne kruni“. Baš po kršćansku, kako on znade!

Rim i taj njegov blaženi doktorat pomutio mu pamet i pokvario svu njegovu eksistenciju, inače on bi

bio ono što jest, spljetski Dujo, prefinog uzgoja, dubokog znanja, i zabada prste i ondje, gdje ni Ciganin ne bi se usudio. Karakteristika njegova velikog duha ta je, da on nema srca, da umišljenog neprijatelja otvoreno napadne, već kukavno, iz busije nanj vreba, kukavno se osvećuje.

Evo stalnih načela njegovog čvrstog značaja i poštenja: svi lupeži, nepoštenjaci, blekani, ništice i nemirnjaci... (on bi imao obraza da i ovo zaniče, da se ne poznajemo). On pak..... on, prijatelj najvećim ljudim u Zadru, čak u Beču..... da, može sve. Premješta sudce i činovnike i bez njega ne može nitko biti. To su sve liepe rieči, ali je činjenica, da je nekad uplivni Kragić tako nizko spao, da je oko sebe sakupio kitu nekijh doglavnika, koji su prije njegovu kanoniku zamazivali ljudskom nečisti, koji se mogu podičiti, da su bili posjetitelji ne samo prekršajnih, već i zločinstvenih tamnica..... prosit! Njekom čeljadetu, koje ga je sažaljivalo, do čega je spao i s kim se sastao, reče: „uh, mi lasci, mi lasci, la mia testa non regge più, non mi parlare più“ —

Svak je kamen smutnje u Skradinu, ali opat Kragić ne, a mi bi ga upitali, kako je to, da on čovjek, koji je uživao najveći upliv u ovom mjestu, kroz kratko vrieme došao do toga, da ga sad celo bolje gradjanstvo (a do potrebe izniet ćemo imena njegovih odličnih gradjana, da sviet vidi s kim je) prezire!..... Tertium non natur:..... ali opat nije nikad ni bio vriedan ni dostojan prvašnjeg ugleda i u njemu se svi prevarili, ili gradjanstvo i odana ženskadija nisu shvatili velike i plemenite njegove vrline. Tu se ne bježi, prvi je slučaj jasan, jer kad bi gradjanstvo bilo upoznalo te njegove vrline, bilo bi ga sledilo još većim poštovanjem, a nek se uzme, da nije moglo ni razumjeti njegove velike vrline, tad bi ga bilo sledilo kao kakvog čarobnjaka (kao što ga sledi učitelj Kristić radi obćinske namirnice), kao kakovog nerazumljivog svetca. Nu, dogodilo se sasma obratno, pošto je u laži plitko dno i vrline Kragićeve naginju na opakost a ne na plemenitost. Kažu, da se pripravlja duga litanija svih njegovih poznatih plemenitih djela i čina, da se njemu, lakrdijašu već jednom zakrene vratom.

Još se on neda! Hrvatska stranka listom naginje k slozi sa Srbim i tako on nema više jedne izlike u rukam. Lukav je on?!... našao je on „svetu vjeru katoličku“ i „kapu proti klobuku“. Razumije se, da je Kragić na strani kape.

Summa summandis zaključit je sa Ferrerom, da „presvjetli crkveni dostojanstvenik“ (pa da se čovjek ne smije) opat Kragić nije ništa drugo, već ludjak, koga valja sažaljivati, te zajedno sa njekim Špirom Škubonjom iz Bualâ poslati u sakristiju.

RAZNE VIJESTI.

Pišu nam iz Dôca: Mi Dolačani se poveselili, što opć. ured stavio našeg brata Dumu Klarića p. Pere za činovnika da pere ribarnicu. I pravo je bilo! to je zadobio vičući toliko dana: živio. Ali, tugo naša, držalo ga 15. dana, pak odmah u penšjun. Kažu, za to, što nije držao čistu ribarnicu, ali mi mislimo da je uzrokom to, što se rodio u nesretnom Dôcu. — Kad su izbori, obećaju popravljati ulice i svašta, i gosp. se načelnik toliko puta potruditi, pak sve ostane opet za do godine pred izbore. Tako ti i žalosnom Ivi Šurkalu obećali ribarnicu na 31. Veljače, a, Bog zna, kad će je dobiti. Moj Ive, neljuti se! Strpljen, spašen. Skup Dolačana.

*
Umrila je Šima Kronja rođ. Iljadica. U nedjelju joj bio krasni sprovod. Dobroj pokojnici želimo pokoj vječni a obitelji iskreno saučestje u tuzi.

*
Dolac 22/7. 07. Danas ja doveo drva da prodam i počeo iskrjavati iz broda na obalu ispod Bogića. — Dolazi redar broj 8. (kažu mi da se zove Ban Šimun) i pita me: čija su drva? — Velju mu ja: rzoja. — On opet: komu si proda? — Ja velju: Iljadici. — Onda će redar meni: ja ti nedam na rivu iskrjavat. — Ja u se dušu, začudjen, što još nisam nikad vidio u Šibeniku. Ljudi iz Zadarske okolice dovoze drva i iskrjavaju na obalu, a ja nesmim to, kao da sam iz Turske zemlje, kô da nisam općinar?! Za to, molim gospodina Načelnika, da vidi, je li ovo u redu i može li Šibenčanac imati bar onoliko prava koliko i nešibenčanac. Vice Bujas p. Šime.

*
U „Pokretu“ br. 164. imade lijepi dopis iz Šibenika o uspješnom radu društva „Kola“ za glagoljicu i ko je taj rad pomeo.

*
Gosp. Bersa, tajnik na Namj. bio je ovdje da küpi narodne napjeve po želji Ministarstva. Na ruku mu je bio D.r Iljadica i nadz. Sinčić. Skupio preko 30. krasnih napjeva.

*
S radošću čujemo, da je naš prijatelj i pravi kremenjak Kr. Strmac kao upravitelj podružnice poljodj. banke na Rijeci bio opet unapredjen za svoj poštenu rad i povišena mu ovih dana plaća od 120. fior. na 150. fior. mjesečno. Ovo nam je milo zabilježiti osobito zbog nekih nedostojnih glasova, što su se pozlobice po gradu bili turili na njegovu štetu.

Čestitamo našem vrijednom kremenjaku.

*
Juže nam se, s punim pravom javni poslužnici (fakini) da im se odnosi nepravredno ono komad tvrdo-ga kruha zarade. U prošlu nedilju tri nekakva talijanca (a nijesu javnim poslužnicima) uzeše s parobroda nositi putnicima kovčege. Prisutni redar to je vidio i mućao. To se nemože odobriti. — Svak na svoje mjesto.

*
Pišu nam iz Krapnja: Lovre Loša kupio kod kremenjaka Tanfare vino da ga priprodaje u krčmi. Glavar Krapnja više po selu da se kod Luše nesmiije piti jer da je ono vino kremenjačko! — Je li to glavar?

*
Juži nam se prijatelj iz Skradina, da je stopro treći dan primio pismo iz Šibenika, a da je tomu uzrok listonoša. Skradinskoj pošti na znanje.

NOVA BOLEST.

Zovu je drijemanje, mrtvi san, letargija, bolest sa Konga, Nelawane, N' tansi. Ova je bolest vrlo ozbiljna a sada kao pošast bjesni najjače u Afikanskoj Ugandi. Do 30,000 ljudi već je tamo umrlo. I ova se bolest drži načina ostalih kužnih bolesti, te ondje, kamo prvi put dodje, bjesni i hara mnogo jače nego ondje gdje se već udomila. Nije dakle čudo što statistika javlja, da je kroz ovo zadnjih deset godina u samoj državi Kongo, palo njojzi žrtvom, gotovo milijun ljudi, tako da

su cijeli krajevi djelomično izumrli, a veliki dio stanovništva leži bolestan i čeka crnu smrt.

Bolest se širi gdje je tlo vlažno i močvarno, a ondje gdje je šuša ne. Ima narav kužne bolesti, te se širi saobraćajem. Neuzroči nikakve boli, a ipak je to užasna i grozna bolest, jer ubija svakoga, ko se od nje razboli. Gdje se udomi, drži se rado toga mjesta.

Osoba, koja se razboli, postepeno mijenja izgled, lice dobije bolni melankonični izražaj, čini se kao da je podbuveno, žlijezde na vratu oteču, a gornje očne vje-dje vise. Druge su joj pojave glavobolja, časovita vrtoglavica, laka groznica, i poremećenje probave. Iza toga nastaje veliki umor, koji nedaje da se obavlja kakav posao, cijelo tijelo snatri a česti, obično naglo nastali san i drijemež, koji se u razmacima sa umornim probudjenjem mijenja, znak je da bolesniku nema spasa. Bolesnik spava svuda, u svako doba i u svakom položaju; pa i za igre ili kad radi. Tuži se na umor, zimogroz prolazi mu tijelom, i rado se izvrgava uplivima toplog sunca. Bolesnik nema snage, da vlada svojom voljom, i on sad spava dokle nastupi smrt. Poput životinje, koja sluti, da joj je smrt blizu, zavuće se jadni bolesnik kamo god. Taj san nije osobito tvrd i dubok; lako ga je probuditi. Nerado prima hranu ili je ostavi neprožvakanu, jer mu niti toliko vremena ne ostaje, da je prožvaka i proguta, jer je već opet zaspao. Spavanje dakle i mućaljivost glavne su pojave ove botesti.

Bolesnikov drijemež biva sve jači, ruke i jezik drhću, a kadkada trzaju sve okrajnine; rane se gnjoje, iz usta se cijedi sluz i slina, umiranje je sporo bez boli, bez uzdisanja, bez vike i bez hropćanja.

Ovu bolest prenosi jedna vrst muhe koja siše krv bolesna čovjeka, i onda š njega preleti na zdravu osobu, pa, želeć sisati i njezinu krv, prinese ubodom zametnika bolesti na zdravu osobu.

U liječenju se uspjelo samo dotle, da se našlo jedno za sada prilično dobro sredstvo, nazvano Atoxyl, To je sastavina arsenove kiseline i anilina. (Po Obz.)

Odgovori uredništva.

G. Dopisnik — Trst: radi obilnog gradiva izostavljamo. Živili. G. M. Kulić, nadr. — Ovdje: za sad kasno, drugi put.

„Kremenjak“

se prodaje u dućanu: N. Marin-kovića, I. Rude, Š. Bianchi-a i u tiskarnici. — — — — —

TISKARNICA I. SFAGLINATZ

(Ulica Stolne Bazilike) ŠIBENIK (Ulica Stolne Bazilike)

Preporuča se Sl. Općinstvu za izradbu radnja, kao: Računa, listića s natpisom, Memoranduma, trgovačkih, župničkih i uredovnih obvoja. Ugovora, poziva, tražbica. Svakovrstnih perforiranih i paginiranih cedulja. Posjetnica raznih vrsta i veličina. Mrtvačkih prijava, itd. itd.

----- Uz cijene sasvim umjerene. -----

SINGER ŠIVAČI STROJEVI
za sve moguće svrhe,
ne samo za industrialnu uporabu, već i za svako šivo u
kućnoj ekonomiji, mogu se dobivati jedino kod nas

Treba paziti da
se strojevi doba-
ve samo iz naših
dućana.

Svi se naši du-
ćani razpozna-
vaju po ovome
znaku

SINGER i Dr. Anon. Druž. u šivačim strojevima.
Sklad. i predstavnik u Šibeniku **Karlo Bamberger**, Glav. ul.

HOTEL KRKA - ŠIBENIK

Gostiona prvog reda. — Blizu morske obale i prista-
ništa. — Spavaće sobe sa pokućstvom u modernom
— stilu. — Tople i hladne kupelji sa douche —

** RESTAURANT SA KUHINJOM PO DOMAĆU **

Cijene umjerene

U velikoj odijeljenoj dvorani preuzimlje svaku službu
kao za ručke, dinere, vjenčanja i t. d. sa bogatim
— jestvenikom —

== VELIKA TERASA POGLEDOM NA MORE ==

== Vlastnik: FRANE CRLJENKO ==

Naslov brzjava: **HOTEL KRKA - Šibenik.**

PRVA TVORNICI LEDA U ŠIBENIKU POMOĆU ELEKTRIČNE SNAGE.

Led prve vrsti tvrd kristaliziran i trajan.
Puntigamsko pivo iz prve tvornice piva u
— GRACU —

Glavno skladište piva uzorno uređjeno
— u ledu —

Vlastiti proizvod šifonâ i pasaretâ svake
— vrste —

Stupe za sukno pomoću električne snage.
Najljepše uređjene i dugom radjom
— prokušane —

----- Mnogo se preporučuje
PAŠKO RORA - Šibenik -----

Nikola Bomman - Šibenik

Limarska radnja. Prodaja kuhinskog posudja. Kupaonice
od zinka svake veličine. Svijetlonici na aceten za ribare.
Velika zaloha električnih aparata, Postavlja telefone, elektr-
na zvonca i munjovode. Preuzimlje izradbe natpisa iz drveta
i majolike svake veličine i boje. Prodaja slatkog ugljena.

Ivan Rude -- ŠIBENIK

— — — Glavna Ulica — — —

Veliki izbor ilustrovanih razglednica
Papirnica, Pisarnički predmeti
— Školske knjige —
Igračke, galanterijske sitničarije, predmeti iz terakote
— i kineskog srebra, Parfumerija itd. itd.

Javljam P. N. Obćinstvu da sam ovih dana
otvorio u ovom gradu u glavnoj ulici
— — — prizemlji kuće Prebanda — — —

KROJAČNICU = I SKLADIŠTE ROBE

za muška odieła.

Jamčim za dobre vrsti robe, za elegantan
— kroj, kao i za tačnu izradbu —

== CIENE UMJERENE ==

LUIGJ PALADINO — ŠIBENIK.

G. B. Barbarić - Šibenik

akademički slikar i decorateur

PREUZIMLJE RAZNOVRSTNO SLIKANJE,
KAO: SOBÂ, CRKAVA, DVORANÂ
I DRUGIH PROSTORIJA.

IZRADJUJE RAZNA SLIKANJA NA ULJE

ODLIKUJE SE KAO MASTILAC
(Verniciatore) TE IZRADJUJE OSOBITOM
VJEŠTINOM PRIVIDNO DRVO I MRAMOR

☞ CIENE UMJERENE ☜